

ADAY SINIF ÖĞRETMENLERİNİN UYUM VE SOSYALLEŞME SÜRECİNİN İNCELENMESİ

Erol DURAN

Yrd. Doç. Dr. Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Ferudun SEZGİN

Yrd. Doç. Dr. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi

Okan ÇOBAN

Sınıf Öğretmeni, Ankara İl MEM

ÖZET: Bu araştırmada, aday sınıf öğretmenlerinin sınıf içi süreçlerin yönetimi, atanılan yörenin farklı sosyal yaşantısına uyum, kurum kültürü ve örgütsel sosyalleşme süreçleri ile ilgili yaşadıkları sorunlar belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve verilerin analizi betimsel analiz tekniği kullanılarak yapılmıştır. Veriler, Ağrı ilinde 2010 yılında göreve başlayan 194 aday sınıf öğretmenine “Aday Sınıf Öğretmenlerinin Uyum ve Sosyalleşme Süreci” adlı yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanarak elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, aday sınıf öğretmenlerinin büyük çoğunluğu sınıf içi öğrenme ve öğretme süreçlerin yönetimi, atanılan çevrenin sosyal yaşantısına ve kurum kültürüne uyum ve örgütsel sosyalleşme ile ilgili bazı sorunlar yaşamaktadırlar. Bu sorunlar, aday sınıf öğretmenin kendisinden, öğrenciden, veliden, çevreden ve okulun kurumsal yapısından kaynaklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aday sınıf öğretmeni, adaylık eğitimi, uyum, sosyalleşme

EXAMINING CANDIDATE CLASSROOM TEACHERS' COMPLIANCE AND SOCIALIZATION PROCESS

ABSTRACT: In this research, it was tried to determine the candidate classroom teachers' problems about managing the learning and teaching process and complying with the different social life of their assigned area, organizational culture and socialization process. The study used qualitative research methods and data was analyzed by using descriptive technique. The data were collected from 194 classroom teacher candidates in the province of Ağrı who was assigned in 2010. A semi-structured interview form named as "Compliance and Socialization Process of Candidate Classroom Teachers" was applied. According to the results, the majority of candidate classroom teachers experienced some problems about managing the learning and teaching processes, complying with the different social life of the assigned area and school organizational culture and socialization process. These problems were originated from classroom teacher candidates themselves, students, parents, and the organizational structure of the school environments.

Keywords: Candidate classroom teachers, candidate training, compliance, socialization

GİRİŞ

Öğretmen, meslek hayatına başladığı ilk günden emekliye ayrıldığı son güne değin önemli sorunlarla karşılaşmakta ve büyük fedakârlıklar yapmaktadır. Bu sorunlar ve fedakârlıklar mesleğin farklı dönemlerinde çeşitlenmektedir. Mesleğin ilk yılındaki meslek sorunları ve öğretmen fedakârlıkları, mesleğin diğer yıllarına göre farklı özellikler taşımaktadır.

Aday sınıf öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu, yetiştiği çevreden farklı bir sosyal ortamda görev yapmak zorunda kalmaktadır. Bir meslek erbabı olma fikrine ve kurum kültürüne alışma zorluğu aday sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları diğer sorunlar arasında sayılabilir. Öğrenme üzerine kurulu bir okul hayatından öğretim ve yönlendirme sorumluluğuna geçişle birlikte meslektaşlar ve üstler ile ilişkilerde ve resmi yazışmalarda bazı sorunlar söz konusudur. Bunlar, aday sınıf öğretmenlerinin mesleğin ilk yılındaki önemli stres kaynakları olarak görülebilir.

Öğretmenlerin eğitim sistemine uyum sağlamasında, sistemdeki değer, norm ve tutumlara uygun hareket edebilmesinde sosyalleşme sürecinin önemi yadsınmaz. Bu açıdan bakıldığında gerek iş görenin yaptığı işten doyum sağlaması gerekse kurumun amaçlarının gerçekleşmesi, sosyalleşme sürecinin etkililiğine bağlıdır (Balci, 2003; Kartal, 2008).

Aday Öğretmen

Öğretmenlik, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 43. maddesinde, “Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler bu görevlerini Türk Millî Eğitimine amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdürler.” şeklinde tanımlanmıştır (Millî Eğitim Temel Kanunu, 1973). Öğretmen, Millî Eğitim Sistemin merkezinde yer almaktadır. Eğitimin temel taşıdır. Eğitimde yakın ve uzak hedeflerin gerçekleşmesi, büyük oranda öğretmenin eğitim öğretim sürecindeki yeterliliğine ve performansına bağlıdır (Baloğlu, 2001; Kahyaoğlu ve Yangın, 2007).

Millî Eğitim Bakanlığı Aday Memurların Yetiştirilmelerine İlişkin Yönetmelikte (MEB, 1995) aday öğretmen (memur), “temel, hazırlayıcı ve uygulamalı eğitimlere tabi tutulmak üzere Bakanlık merkez ve taşra teşkilatındaki görevlere ilk defa devlet memuru olarak atanalar”; adaylık eğitimi ise, “aday memurların yetiştirilmesi amacıyla düzenlenen temel, hazırlayıcı ve uygulamalı eğitim devrelerini içine alan eğitim” olarak tanımlanmıştır.

Adaylık eğitimi, öğretmenin örgütsel aidiyetini, mesleğine bağlılığını ve uyum sağlama sürecinin sağlıklı olarak gerçekleşmesini sağlayıcı en kritik dönemdir. Bu sebeple öğretmenlerin mesleği benimsemelerinde ve sosyalleşmelerinde adaylık dönemi önemli bir aşamadır. Çünkü bu süreç mesleki sosyalleşmede bir geçiş dönemidir (Balci, 2003; Hoy ve Woolfolk, 1990). Bu dönemde öğretmenler, gelecekteki başarılarının temelini şekillendirecek beceri ve alışkanlıkları kazanmaya başlarlar. Bu geçiş döneminde pek çok öğretmenin mesleğine ilişkin bakış açısı şekillenmeye başlar. Bu dönemde aday öğretmenin mesleğine ve çalışma ortamına ilişkin olumlu bir bakış kazanabilmesi ve uygulamaya ilişkin temel yeterlikleri edinebilmesi başta okul yöneticileri olmak üzere meslektaşları ve okul çevresi ile sosyal etkileşimine bağlıdır (Başar, 1993; Başaran, 1994; Ekinci, 2010).

Aday öğretmenin kuruma ve öğretmenlik mesleğine daha kolay uyum sağlaması amacıyla yapılan adaylık eğitimi aslında öğretmen eğitiminin önemli bir kesitini oluşturmaktadır. Çünkü bu eğitimle, aday öğretmenin hizmet öncesi eğitiminde öğrendiklerinin üstüne öğretim ilke ve yöntemleri, ders araç ve gereçleri, planlama, rehberlik, ölçme ve değerlendirme, öğretmenlik mesleğine ilişkin yönetmelik ve yasalar, özlük hakları gibi konularda ek bilgi, beceri ve tutumlar kazandırılmakta ve aynı zamanda bunların uygulaması da yaptırılmaktadır. Bu açıdan adaylık eğitimi, hizmet öncesi öğretmen eğitiminin bir devamı niteliğini taşımaktadır (Ataklı, 1992; Hacıoğlu, 1991; Özönay, 2004; Poyraz, 2007).

Aday öğretmen Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi veya özel bir eğitim kurumuna ataması yapılmış ve mesleğe başlamış ancak asaletini almamış öğretmendir. Adaylığı süresince öğretmen, deneyimli bir öğretmeni izlemekle yükümlüdür. Ancak, öğretmen açığı nedeniyle her yıl çok sayıda stajyer öğretmene sınıf verilmektedir.

Aday Öğretmenlerin Sosyalleşme Süreci

Tüm mesleklerde olduğu gibi öğretmenlik açısından da önemli olan örgütsel sosyalleşme, işgörenin örgütün bir üyesi olarak gerekli tutum, değer, norm, davranış, strateji ve bilgileri öğrendiği bir süreç olarak tanımlanabilir (Robbins, 1990; Cable ve Parsons, 2001). Bu süreç, bireyin örgütsel rolünü kabullenmesi ve örgütün bir üyesi olabilmesi için örgütün değerlerini, kendisinden beklenen yeterlikleri ve davranışları, gerekli bilgileri edinmesi anlamına gelmektedir (Kraimer, 1997). Örgütsel sosyalleşme, işgörenlerin yeni bir işe ve örgütsel rollerine uyum sağladıkları bir süreç olarak kabul edilebilir. Kısacası, örgütsel sosyalleşme, birey ile örgütün bütünleştirilmesi anlamına gelir (Balcı, 2003).

Örgütsel sosyalleşme sayesinde örgüte yeni katılan işgörenler, örgütün değerlerini, normlarını, politika ve prosedürlerini öğrenirler ve kendilerinden beklenenlere ilişkin bilgi edinirler. Bu açıdan, örgütsel sosyalleşme sürecinin temel amacının, işgöreni örgütün etkili bir üyesi haline getirmek olduğu belirtilebilir (Can, 2002). Hem bir değişim hem de bir öğrenme özelliği olan örgütsel sosyalleşme sürecinde, eski tutum, değer, inanç ve davranışlar değiştirilerek yenileri kazanılabilir. Bu değişimle birlikte, örgütün amaçları, bu amaçlara ulaştıracak araçlar, görevin gerektirdiği sorumluluklar, örgütsel norm ve değerler öğrenilebilir (Çalık, 2003). Örgütsel amaçların ve değerlerin öğrenilmesi, örgüte yeni gelen işgörenlerin sosyalleşme süreçlerinin önemli bir boyutunu oluşturur (Kraimer, 1997). Örgütsel sosyalleşme uygulamaları, yeni işgörenlerin değerlerini etkileyerek, onların zaman içinde örgütle daha uyumlu hale gelmelerini sağlamaktadır (Chatman, 1991). Bu nedenle, birey-örgüt uyumu, örgütsel sosyalleşme ile gelişir. Bu bağlamda, aday öğretmenlerin örgütsel sosyalleşme sürecinin önemi yadsınamaz.

Örgütsel sosyalleşme süreci, yeni işgörelere örgüt ortamındaki olayları algılamaları ve diğer işgörelere iletişime ve etkileşime geçmeleri için bir çerçeve sunarak, örgütün gerekli temel değer ve normlarının sürekliliğini sağlar. Örgüt açısından önemli değer ve normların devamını sağlaması bakımından, örgütsel sosyalleşme, önemli bir süreç olarak görülmelidir. Ayrıca, sosyalleşme süreci yeni işgörelere kişisel değerleri ile örgütün değerlerinin uyumuna yardımcı olduğundan, işgörelere örgütsel bağlılıkları daha güçlü olur. Böylece, örgütün insan kaynakları boyutunda işgören seçme ve eğitim yatırımlarından elde edeceği getiriler de artar (Cable ve Parsons, 2001). Aday öğretmenlerin başarılı bir örgütsel sosyalleşme süreci yaşamaları onların okula ve mesleğe bağlılıklarını olumlu yönde etkileyebilir.

Bireyin belirli bir sosyal grubun ya da toplumun oluşturulmuş normlarını ve yollarını öğrenmesi ya da bunları genel olarak kabul etmesi süreci (Kartal, 2003; Parlak, 2005) olan sosyalleşme; sosyal, kültürel, politik, ekonomik, antropolojik, psikolojik, yönetsel ve felsefi yönleri bulunan dolayısıyla birçok bilim dalını ilgilendiren karmaşık bir kavramdır (Balcı, 2003). Örgütsel sosyalleşme, kuralları öğrenme, eğitime ve bir örgütte ya da bazı alt birimlerinde nelerin önemli olduğunu öğretme sürecidir (Can, 2002; Çelik, 1993). Bir eğitim örgütü olarak okulda sosyalleşme, örgüt üyelerinin okulun değer ve normlarını öğrenmesi ve uyması sürecidir. Sosyalleşme, okul yöneticisinin işini ve tepkisini (koruyucu ya da yenilikçi) şekillendirir. Öğretmenlerin sosyalleşmesi; mesleki değer, tutum ve ilgilerini kabul etme ve bunların “nasıl değiştirileceğini öğrenme”yi kapsar (Kartal, 2007; Memduhoğlu, 2008; Parlak, 2005).

Türkiye’de aday öğretmenlerin kurum kültürüne uyum ve sosyalleşmeleri için bazı uygulamalar yapılmaktadır. İlköğretim Genel Müdürlüğü’nün “Hoş Geldin Öğretmenim” adlı uygulaması, öğretmenlere verilen adaylık eğitimleri, vb. Ancak bu uygulamaların ne derece etkili olduğu ve bir plan dahilinde yapıp yapılmadığı tartışmalıdır.

AMAÇ

Bu araştırmanın amacı, aday sınıf öğretmenlerinin sınıf içi süreçlerin yönetiminde ve yönetiminde, atandığı yerin farklı sosyal yaşantısına uyumda ve kurum kültürüne alışmada (meslek erbabı olma, paydaşlarla ilişkiler, resmi yazışma, vb.) ne tür sorunlar yaşadıklarını belirlemektir. Bu sorunun cevabını daha derinlemesine irdeleyebilmek amacıyla ilgili literatür taramasının sonucunda şu alt sorular ortaya çıkmıştır:

- Aday sınıf öğretmenleri sınıf içi süreçlerin yönetiminde ne tür sorunlarla karşılaşmaktadırlar?
- Aday sınıf öğretmenleri atandıkları çevrenin sosyal yaşantısına uyum ile ilgili ne tür sorunlarla karşılaşmaktadırlar?
- Aday sınıf öğretmenleri kurum kültürüne uyum ve örgütsel sosyalleşme ile ilgili ne tür sorunlarla karşılaşmaktadırlar?
- Aday sınıf öğretmenlerinin söz konusu bu alanlarda karşılaştıkları sorunların kaynakları nelerdir?

YÖNTEM

Çalışmanın yukarıda belirtilen amacı ve araştırma soruları çerçevesinde, sosyal bir olguyu derinlemesine anlamlandırmak ve irdelemek ihtiyacından hareketle nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek’e (1999) göre, nitel araştırma bir olguyu ilgili bireylerin bakış açılarından görebilmeye ve bu bakış açılarını oluşturan sosyal yapıyı ve süreçleri ortaya koymaya olanak vermektedir. Çalışmada, amaçlı örnekleme yöntemi ve buna bağlı olarak ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ağrı ilinde 2010 yılında göreve yeni başlayan sınıf öğretmenlerinden 194’üne, temel eğitimleri sırasında “Aday Sınıf öğretmenlerinin Uyum ve Sosyalleşme Süreci” adlı yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Verilerin analizinde, betimsel ve içerik analizi teknikleri kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 194 aday sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Bu öğretmenlerin 63’ü (%32.4) kadın, 131’i (%67.6) erkektir.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Çalışmanın amaçları ışığında nitel veri toplama araçlarından biri olan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu bağlamda, kavramsal çerçeveyi oluşturmak ve görüşme sorularını nitelikli hazırlamak amacıyla kapsamlı bir alanyazın taraması yapılmış, üç genel tema belirlenmiş ve veri toplama aracı olarak alt sorularla birlikte 22 maddelik yarı yapılandırılmış bir görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme yönergesinin pilot denemesinden sonra bazı soruların içerik ve biçimlerinde değişiklikler yapılmış ve veri toplama sürecine geçilmiştir. Görüşme sürecinin niteliğini arttıran kriterlere (görüşme sürecinde yanıtların amaçtan sapmamasına dikkat etmek, notlar almak, yanıtların sorulardan çok daha uzun ve detaylı olması, zengin ve derinliğe sahip yanıtlar elde etmek ve katılımcının fikirlerine müdahale etmemek) sadık kalınmıştır (Örücü ve Şimşek, 2011).

BULGULAR

Alanyazın ve verilerin analizinden ortaya çıkan temalar, sınıf içi süreçlerin yönetimi, aday öğretmenlerin atandıkları çevrenin sosyal yaşantısına uyum ve kurum kültürüne uyum ve örgütsel sosyalleşme ile ilgili sorunlar şeklinde özetlenebilir. Görüşme sonuçlarında ortaya çıkan temalar ve kodlar ayrıntılı olarak Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1
İçerik Analizinden Ortaya Çıkan Temalar

<i>Temalar</i>	<i>Kodlar</i>
Sınıf İçi Süreçlerin Yönetimi	<ul style="list-style-type: none"> - Öğrenme öğretme süreçleri - Öğrencileri okula ve derse motive etme - Öğrencilere danışmanlık ve rehberlik yapma - Ders araç gereçlerinin ve öğretim materyallerinin kullanımı - Öğrenci başarısını ölçme ve değerlendirme
Çevrenin Sosyal Yaşantısına Uyum	<ul style="list-style-type: none"> - Aileden uzak olma - Arkadaşlarından ve dostlarından uzak olma - Alıştığı şehir hayatından uzak olma - Barınma - Beslenme - Teknolojiden ve teknolojik gelişmelerden uzak olma - Sosyal faaliyetlerden (sportif ve sanatsal faaliyetler, vb.) uzak kalma - Yöre halkı ile iletişim kurma - Yörenin kültürüne uyum
Kurum Kültürüne Uyum ve Örgütsel Sosyalleşme	<ul style="list-style-type: none"> - Görev, rol ve sorumluluklar - Özlük hakları - Yönetici, meslektaş, veli, vb. ile iletişim - Okulda düzenlenen tören ya da kutlamalar - Kurum içindeki uzmanlık alanlarını algılama - Ortak kurum dili (teknik terim, jargon ve kısaltmalar) - Temel ve hazırlayıcı eğitim süreci

Aday Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Süreçlerin Yönetimine İlişkin Sorunları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, “*Aday sınıf öğretmenleri sınıf içi süreçlerin yönetiminde inde ne tür sorunlarla karşılaşmaktadırlar?*” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 2’de özetlenmiştir.

Tablo 2

Aday Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Süreçlerin Yönetiminde Karşılaştıkları Sorunlar

<i>Karşılaşılan Sorunlar</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Öğrenci başarısını ölçme ve değerlendirme	179	92.3
Öğrencileri okula ve derse motive etme	166	85.6
Öğrenme öğretme süreçleri	142	73.2
Ders araç gereçlerinin ve öğretim materyallerinin kullanımı	136	70.1
Öğrencilere danışmanlık ve rehberlik yapma	121	62.4

Araştırmaya katılan aday öğretmenlerin sınıf içi öğrenme ve öğretme süreçlerinin yönetimi konusunda daha çok öğrenci başarısının değerlendirilmesi ($f = 179$, %92.3) ve öğrencileri okula ve derse karşı motive etme ($f = 166$, %85.6) konularında sorun ve sorun yaşadıkları görülmektedir. Dikkati çeken diğer sorunlar arasında öğrenme ve öğretme sürecinin yönetimi, ders araç ve gereçlerinin kullanımı ve öğrencilere danışmanlık ve rehberlik yapma gibi konularda yaşanan sorunlar yer almaktadır (Tablo 2).

Öğrenme ve öğretme süreçleri ile ilgili sorunlarla karşılaştıklarını belirten öğretmenler bunun sebeplerini “*yetersiz öğretmenlik meslek bilgisi ve becerisine sahip olmak*” ve “*birleştirilmiş sınıflarda öğretmenlik yapıyor olmak*” şeklinde ifade etmişlerdir. Öğretmenler birleştirilmiş sınıfta nasıl öğretmenlik yapılacağına yönelik aldıkları eğitimin çok yetersiz olduğunu söylemektedirler. Ayrıca, öğretmenlik uygulaması eğitimlerini merkezi okullarda yapmış olmalarının yanlış olduğunun farkına vardıklarını belirtmektedirler. Öğretmenler, meslek bilgisi ve becerisi eksikliklerinin en çok ilkokuma yazma dersinde ortaya çıktığını vurgulamaktadırlar. İlkokuma yazma öğretimi özel önem gerektirmektedir. Deneyim sahibi ilköğretim birinci sınıf öğretmenleri, birleştirilmiş olmayan tek sınıflı dersliklerde bile ilkokuma yazma öğretiminde oldukça zorlanmaktadır. Ortada böyle bir gerçeklik varken, öğretmenlik mesleği, birleştirilmiş sınıflar ve ilkokuma yazma öğretimi ile ilgili hiç bir tecrübesi olmayan aday öğretmenlere öğrenci teslim etmek büyük bir hatadır. Ayrıca, aday sınıf öğretmenleri birleştirilmiş sınıflarda ders içeriklerini yetiştiremediklerini ve süre yetersizliğinin öğrenme öğretme sürecinde önemli bir sorun olarak karşısına çıktığını söylemektedirler.

Rehberlik yapacak bir meslektaş veya yöneticinin olmayışı başka bir sebeptir. Araştırmaya katılan öğretmenler tek öğretmenli okullarda çalışmaktadırlar. Bu sebeple onlara rehberlik yapacak bir meslektaş eksikliğini sürekli hissettiklerine vurgu yapmaktadırlar. Lisans eğitimindeki yetersizlikler, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin düşük olması ve öğrenci seviyesine inememek de aday öğretmenlerin bu alanda yaşadıkları sorunları nedenleri arasındadır.

Aday öğretmenlerde sınıf içi süreçlerinin yönetiminde, tecrübesizlik, gerçekçi olmayan beklenti, değer ve amaçların olduğu söylenebilir. Adaylık sürecinin başında öğretmen, öğrencilerin sosyal ve psikolojik olarak öğretime hazır olmadıklarını görmektedirler. Bunun yanında okulun isteklerini verilen zaman süresi içinde en iyi şekilde yerine getirdiklerine ve öğrencilerin yetenek düzeyi ve problemleri konusunda kendilerini yeterli görmemektedirler. Öğretim yöntem, teknik ve materyallerini uygulamada sorunlarla karşılaşmaktadırlar (Blase, 1985).

Öğretmenler, öğrencileri okula ve derse motive etmede ve danışmanlık ve rehberlik yapmada zorlanmalarının sebeplerini şu şekilde sıralamışlardır:

1. Gurbette ve yetersiz şartlar altında mesleklerini yapmaya çalışan öğretmenlerin kendileri, okula ve derse karşı motive olamamaktadırlar. Bu sebeple öğrenciyi derse ve okula motive etme ikinci planda kalmaktadır.
2. Kalabalık ailede yaşayan öğrencilere anne ve babaları gerekli ilgiyi göstermemektedirler. Bu sebeple kendini değersiz hissederek öğrencileri okula ve derse motive etmek neredeyse imkânsızdır.
3. Öğrencilerin çevrelerinde eğitim alarak meslek sahibi olmuş bir model bulunmadığından öğretmenler modellerin etkileyici ve itici gücünden faydalanamamaktadırlar.
4. Öğrencilerin çoğunluğu neden eğitim alması gerektiği bilincine sahip değildir.
5. Öğrenciler, okul dışı zamanlarda ailelerinin yorucu işlerinde çalışmak zorunda kalmaktadırlar.

Öğrencilere danışmanlık ve rehberlik yapma konusunda yetersiz olduklarını belirten öğretmenler, bunun sebepleri olarak lisans düzeyinde aldıkları eğitimin eksikliğine ve rehberlik ve yönlendirmenin tecrübe gerektiren bir beceri olduğuna vurgu yapmaktadırlar. Öğretmenler “Öğrenci sorunlarıyla nasıl başa çıkacağımı bilmiyorum, bana danıştıklarında ne yapacağımı şaşırıyorum ve korkuyorum.” şeklinde duygularını ifade etmektedirler. Öğretmeler ayrıca, çevrelerinde danışacakları rehber birinin olmadığına da tekrar tekrar vurgu yapmaktadırlar.

Ders araç gereçlerinin ve öğretim materyallerinin kullanımı ile ilgili sorunlar yaşadıklarını belirten öğretmenler, okullarında ders araç gereçleri olmadığını veya olan ders araç gereçlerinin ise kullanılamaz hâlde olduğunu belirtmişlerdir. Bu önemli bir sorundur ve öğretim materyalinin kullanılmadığı öğrenme öğretme süreçleri çok verimli geçmeyecektir.

Öğrenci başarısını ölçme ve değerlendirme ile ilgili sorun yaşadıklarını belirten öğretmenler, KPSS’ye çalışırken ölçme değerlendirmenin teorik yönünü çok iyi öğrendiklerini ancak iş bu bilgilerin pratiğe dökülmesine gelince çok zorlandıklarını belirtmektedirler. Ayrıca öğretmenler, sınıfta kalmanın olmayışının öğrenci başarısını ölçme ve değerlendirmede önemli bir sorun oluşturduğunu ifade etmektedirler. Öğretmenler öğrencinin karne notunu verirken kanaatlerini kullandıklarını fakat bunu el yordamıyla yaptıklarını söylemektedirler.

Aday öğretmenler, mesleğin ve konu alanının uzmanlığı ile sınıfın ve öğretimin yönetiminde, öğretim stratejilerinin yöntem ve tekniklerinin kullanılması, öğrenme-öğretme süreçlerinin planlanması ve gerçekleştirilmesi, ölçme ve değerlendirme durumlarının düzenlenmesi; öğrenci öğrenme güçlüklerini saptama ve çözüm bulma, öğrenci danışmanı, arkadaşı ve rol modeli olma gibi karmaşık görevleri yerine getirmesi gerekmektedir. Bunun yanında bireyler arası ilişkilerde, okul çevre ilişkilerinde ve eğitsel çalışmaların yönetiminde güçlükler yaşayan aday öğretmen, ayrıca bireysel gereksinimlerini

karşılama ve yaşamını var olan koşullar içinde sürdürmek zorundadır (Oğuzkan, 1982:36). Öğretmenin bu kadar sorunla baş etmesini beklemek oldukça güçtür.

Aday Sınıf Öğretmenlerinin Atandıkları Çevreye Uyum Sorunları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin “*Aday sınıf öğretmenleri atandıkları çevrenin sosyal yaşantısına uyum ile ilgili ne tür sorunlarla karşılaşmaktadırlar?*” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 3’te belirtilmiştir.

Tablo 3

Aday Sınıf Öğretmenlerinin Atandıkları Çevreye Uyum İle İlgili Sorunları

<i>Karşılaşılan Sorunlar</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Barınma	184	94.8
Alıştığı şehir hayatından uzak olma	165	85.0
Teknolojiden ve teknolojik gelişmelerden uzak olma	127	65.0
Sosyal faaliyetlerden (sportif ve sanatsal faaliyetler, vb.) uzak kalma	105	54.1
Beslenme	74	38.1
Aileden uzak olma	66	34.0
Arkadaşlarından ve dostlarından uzak olma	63	32.5
Yöre halkı ile iletişim kurma	61	31.5
Yörenin kültürüne uyum	49	25.3

Araştırmaya katılan aday öğretmenlerin atandıkları çevreye uyum konusunda daha çok barınma ($f = 184$, %94.8) ve alıştığı şehir hayatından uzak olma ($f = 165$, %85.0) konularında sorun ve sorun yaşadıkları görülmektedir. Dikkati çeken diğer sorunlar arasında teknolojiden ve teknolojik gelişmelerden uzak olma, sosyal faaliyetlerden (sportif ve sanatsal faaliyetler, vb.) uzak kalma, aileden uzak olma, arkadaşlarından ve dostlarından uzak olma, yöre halkı ile iletişim kurma ve beslenme gibi konularda yaşanan sorunlar yer almaktadır (Tablo 3).

Aileden, arkadaşlarından ve dostlarından uzak olma zorluğunu yaşayan öğretmenler, şu an çalıştıkları yerin memleketlerine çok uzak olduğunu belirtmektedirler. Memlekete gidiş gelişlerin zor oluşunun hâlen önemli bir sorun olduğunu söylemektedirler. Adaylığın ilk haftalarında aile, arkadaş ve dostlarını çok özlediklerini ve bu yüzden derse ve okula karşı hiç motive olamadıklarını ve kendilerini çok yalnız hissettiklerini belirtmektedirler. Öğretmenliğin ilk günlerinde bu mesleği seçtiklerine çok pişman olduklarını söyleyen öğretmenler, zamanla burada yeni arkadaşlar edindiklerini ve çevreye uyumlu birlikte bu sorunların aşıldığını ifade etmektedirler.

Alıştığı şehir hayatından uzak olma zorluğunu yaşayan öğretmenler, bu sorunu derinden hissetmektedirler. Sürekli ev ve çevresinde yaşamak zorunda olduklarını belirten öğretmenler, barındıkları lojman veya evlerin çok küçük ve eski olduğunu söylemektedirler. Doğalgaz veya kaloriferli bir evde yaşamaya alışkın olduklarını ancak şimdi sobalı bir evde yaşamak zorunda kaldıklarını belirten öğretmenler, bu durumun kendileri için önemli bir sorun olduğunu

vurgulamaktadırlar. Öğretmenler, beslenme ile ilgili önemli bir sorun yaşamadıklarını ve yöre halkının kendilerini sık sık misafir ettiğini belirtmektedirler.

Yaşadıkları çevrenin teknolojiyi kullanmaya çok müsaade etmediğini söyleyen öğretmenler, teknolojik gelişmelerden de haberdar olmalarının mümkün olmadığını ve içinde buldukları yaşam standartlarının da buna müsaade etmediğini ifade etmektedirler. Sosyal faaliyetlerden (sportif ve sanatsal faaliyetler, vb.) uzak kaldıklarını belirten öğretmenler, bu durumun kendilerini bireysel yaşama ittiğini belirtmektedirler. Okul dışı zamanlarının çoğunu, kitap okuma, sinema ve TV izleme ile geçirdiklerini belirten öğretmenler, kendilerine oldukça fazla zaman ayırdıklarını ifade etmektedirler.

Yöre halkı ile iletişim kurmada ve onların kültürüne alışmada çok zorlanmadıklarını belirten öğretmenler, halkın sıcakkanlı olduğunu ve onlarla iletişim kurmak için onlara bir selam vermenin yeterli olduğunu belirtmektedirler. Öğretmenlerden ve halktan bazılarının bir birlerine karşı önyargılı olduğunu, bu durumun karşılıklı uyumu ilk başlarda zorlaştırdığını ancak zamanla taraflar birbirini tanıdıka bu durumun aşıldığını ifade etmektedirler.

Aday Sınıf Öğretmenlerinin Kurum Kültürüne Uyum ve Örgütsel Sosyalleşme Sorunları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, “*Aday sınıf öğretmenleri kurum kültürüne uyum ve örgütsel sosyalleşme ile ilgili ne tür sorunlarla karşılaşmaktadırlar?*” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 4’te belirtilmiştir.

Tablo 4

Aday Sınıf Öğretmenlerinin Kurum Kültürüne Uyum ve Örgütsel Sosyalleşme İle İlgili Sorunları

<i>Karşılaşılan Sorunlar</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Temel ve hazırlayıcı eğitim süreci	154	79.4
Velilerle iletişim kurma	142	73.2
Özlük hakları	141	72.7
Kurum içindeki uzmanlık alanlarını algılama	136	70.1
Yönetici, meslektaş, vb ile iletişim kurma	83	42.8
Görev, rol ve sorumluluklar	74	38.1
Ortak kurum dili (teknik terim, jargon ve kısaltmalar)	24	12.4
Okulda düzenlenen tören ya da kutlamalar	17	8.8

Araştırmaya katılan aday öğretmenlerin kurum kültürüne uyum ve örgütsel sosyalleşme konusunda daha çok temel ve hazırlayıcı eğitim süreci ($f = 154$, %79.4), velilerle iletişim kurma ($f = 142$, %73.2), özlük hakları ($f = 141$, %72.7) ve kurum içindeki uzmanlık alanlarını algılama ($f = 136$, %70.1) konularında sorun yaşadıkları görülmektedir. Dikkati çeken diğer sorunlar yönetici, meslektaş, vb ile iletişim kurma, görev, rol ve sorumluluklar, ortak kurum dili ve okulda düzenlenen tören ya da kutlamalar gibi konularda yaşanan sorunlar yer almaktadır (Tablo 4).

Görev, rol ve sorumluluklar ile ilgili sorunlar yaşayan öğretmenler, gerekli gereksiz birçok görev, rol ve sorumluluklarının olduğunu ve bunları yapmak zorunda olmanın kendilerine sıkıntı verdiğini söylemektedirler. Öğrenciden de, okulun çatısından da, okul bahçesinde ki çamurdan da öğretmenin

sorumlu olduğunu belirten öğretmenler: “Okulda hem müdür, hem öğretmen, hem memur, hem hademeyiz.” şeklinde yakınmaktadır. Gereksiz dosya ve evraklarla uğraştıklarını ve yazışma kuralları ile ilgili bilgi eksiklerinin mevcut olduğunu söyleyen öğretmenler, bu eksikliğin giderilme süreci içerisinde yapılan hatalarda yöneticilerin hoş görülmediğini ifade etmektedirler.

Öğretmenler, gereksiz görev, rol ve sorumluluklarla uğraşmaktan gerçek görevleri olan öğretmenliği yapamadıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca, okul giderleri için bir bütçe olmadığını ve yöneticilerinin bu duruma kayıtsız kaldığı için okulla ilgili harcamaları kişisel bütçelerinden yaptıklarını belirtmektedirler.

Özlük hakları ile ilgili sorun yaşayan öğretmenler, bunun sebebi olarak şunları sıralamaktadırlar:

- Özlük hakları ile ilgili gerekli eğitimi almış olmamaları
- Özlük haklarını anlatan mevzuatın anlaşılabilirliğinin düşük olmasının farklı yorumlara sebebiyet vermesi
- Mevzuatın sürekli değişmesi sonucu takip edilememesi

Ayrıca öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu özlük hakları konusunda, meslektaşlarının ve yöneticilerin de çok bilgisi olmadığını ve konu ile ilgili sorulan herhangi bir soruya net cevap alamadıklarını ifade etmektedirler. Ayrıca öğretmenler, maaşlarının çok yetersiz olduğunu ve ihtiyaçlarını karşılamadığını söylemektedirler.

Yöneticileri ve meslektaşları ile iletişim kurmakta sorun çektiklerini belirten öğretmenler, okulda ve derste karşılaştıkları sorunlarda yöneticilerin kendilerine çok yardımcı olamadıklarını veya olmadıklarını belirtmektedirler. “Kendi sorununu kendiniz çözeceksiniz.” anlayışının hakim olduğunu söyleyen öğretmenler, bu durumda kendilerine meslektaşlarının göreceli olarak yardımcı olduğunu ancak sorunların tam olarak çözülmediğini ifade etmektedirler.

Öğretmenler okulda düzenlene tören ve kutlamalarla ilgili çok fazla sorun yaşamadıklarını ancak kutlama ve törenlerin çok fazla olduğunu ve tekrar tekrar aynı şeyleri yaptıklarını belirtmektedirler. Kutlama ve törenlerde kendilerinin ve öğrencilerinin yoğun bir hazırlık yaptıklarını ancak yöre halkının bu kutlama ve törenlere yeterince katılmadığını, bu durumun hem kendi hem de öğrencilerin morallerini bozduğunu ifade etmektedirler.

Öğretmenler kurum içindeki uzmanlık alanlarını algılamayı akıllarından bile geçiremediklerini ifade etmektedirler. Karşılaştıkları ve çözmek zorunda kaldıkları sorunların merkezi okullarda okul yöneticileri, memurlar ve hizmetliler tarafından çözüldüğünü, dolayısıyla orada öğretmenlerin asıl görevleri olan öğretmenlikte uzmanlık alanlarını algılayabileceklerini ama bunun şu an çalıştıkları okullarda mümkün olamayacağını vurgulamaktadırlar.

Aday eğitimleri sırasında aldıkları temel ve hazırlayıcı eğitiminin kendilerine hiç bir şey katmadığını söyleyen öğretmenler, bu eğitim içeriğinin ve yapıma biçiminin değiştirilmesi yönünde görüş belirtmektedirler. Eğitim içeriğinin faydalı ve güncel olmadığını dile getiren öğretmenler ayrıca eğitim zamanlarının hafta sonu olmasından da rahatsız olduklarını ifade etmektedirler. Bu eğitim için Cuma günü köyden ilçeye; Pazar günü ilçeden köye yolculukta çok zorlandıklarını ve hiç dinlemediklerini bu

sebeple hafta içi okulda verimli olamadıklarını söylemektedirler. Yıldırım (1997) ve Kocadağ'ın (2001) aday öğretmenler ile ilgili yaptıkları araştırmalarda elde ettikleri sonuçlar bu araştırmanın sonuçlarını desteklemektedir.

Velilerin okula ve okul kültürüne duyarsız olduğunu, eğitime ve eğitimin faydalarına inanmadıklarını belirten öğretmenler, velilerin ilgisizliği nedeniyle okul aile birliği faaliyetlerinin yürütülemediğini ve veli toplantılarının yapılamadığını ifade etmektedirler. Küçük köy yerinde veliye ulaşmanın oldukça zor olduğunu belirten öğretmenler, onlara ulaştıklarında ise okuldan ve eğitimde konuşmak istemediklerinden yakınmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Aday sınıf öğretmenleri, sınıf içi süreçlerin yönetiminde, atandıkları çevrenin sosyal yaşantısına ve kurum kültürüne uyum ve örgütsel sosyalleşme ile ilgili önemli sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Öğretmenlerin mesleklerinin ilk yılında bazı sorunlar yaşamaları doğal kabul edilebilir. Ancak, eğitim sistemimizin yapısı ve ülke koşulları gereği bu sorunlar katlanmaktadır.

Aday sınıf öğretmenleri doğal olarak yetersiz öğretmenlik meslek bilgisi ve becerisine sahipken bir de birleştirilmiş sınıflarda öğretmenlik yapmak zorunda olmamalıdır. Onlara rehberlik yapacak bir meslektaş veya yöneticinin olmayışı, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin düşük olması ve öğrenci seviyesine inememesi öğrenme öğretme sürecinin verimsiz geçmesine sebep olacaktır. Mesleğin ilk yılında öğretmenlere sınıf verilip verilmemesi konusunda dikkatlice düşünülmesi gerekmektedir.

Öğretmenlik mesleğine yeni başlayan bir öğretmenin hizmet öncesinde aldığı eğitim ağırlıklı olarak teorik düzeyde gerçekleşmektedir. Oysa öğretmenlik, teorik bilgi birikiminin yanında uygulamaya dayalı deneyim ve yaşantı ile bir bütünlük gösteren; sanatsal, sosyal ve liderlik boyutları ağırlıkta olan bir meslektir. Bu bakımdan, mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin ilk yılını ifade eden adaylık süreci uygulamaya dayalı etkin ve işlevsel bir planlama ile yeterli deneyim ve beceri kazandıracak nitelikte olmalıdır (Ekinci, 2010; Sarıtaş, 2007). Bu düşüncelerden hareketle eğitim fakültelerindeki ders içeriklerinin teori-pratik dengesi düzenlenerek öğretmen yetiştirme programları yeniden yapılandırılmalıdır.

Ailelerinden, arkadaşlarından ve dostlarından uzak olmanın getirdiği sıkıntılar, çevreye uyumla birlikte zamanla kısmen aşılmaktadır. Ancak, şehir hayatına alışkın bireylerin kırsalda yaşamlarını kolaylaştırıcı tedbirler alınması gerekir. Dersliklerin ve lojmanların yapısının iyileştirilmesi, teknolojik alt yapının sağlanması bu tedbirlerden bir kaçısı olabilir. Sosyal faaliyetlere (sportif ve sanatsal faaliyetler, vb.) alışkın olan ve sürekli bu faaliyetlerde bulunması zaruri olan öğretmenlerin bu ihtiyaçları İlçe ve İl Millî Eğitim Müdürlüğü yöneticileri tarafından giderilmelidir.

Öğretmenler, gereksiz görev, rol ve sorumluluklarla uğraşmaktan gerçek görevleri olan öğretmenliği tam olarak yerine getirememektedirler. Gereksiz dosyalar, evraklar, yazışmalardan bir an önce vazgeçilmelidir. Öğretmenler özlük haklarını bilmemektedirler. Bunun sebepleri olarak mevzuatın

anlaşılır olmaması ve sürekli değişmesi gösterilebilir. Ayrıca meslektaşlarının ve yöneticilerin mevzuatı farklı yorumlamaları da aday sınıf öğretmenlerinin zihninde karmaşıklığa sebep olmaktadır.

Aday sınıf öğretmenleri yöneticileri ve meslektaşları ile iletişim kurmakta sorun çekmektedirler. Okulda ve derste karşılaştıkları sorunlarda yöneticiler onlara çok yardımcı olamamakta ya da olmamaktadırlar. Köyde birleştirilmiş sınıfta görev yapan öğretmenin, ilçe merkezindeki öğretmenden daha çok yardıma ihtiyaç duyduğu bilincinin gelişmesi gerekmektedir.

Aday öğretmenlerin aldıkları temel ve hazırlayıcı eğitim, onların mesleki ve kişisel gelişimini destekleyecek nitelikte değildir. Bu eğitim içeriğinin güncelleştirilmesi ve sunulma biçiminin değiştirilmesi gerekmektedir.

Eğitim fakültelerinde ders içeriklerinde teorik ve pratik dengesi pratik lehine değiştirilmelidir. Ayrıca, öğretmenlik uygulamaları ve okul deneyimi derslerinin program içerisindeki ağırlığı artırılmalı ve bu derslerin uygulandığı okullar merkezi okullardan köy okullarına kaydırılmalıdır.

Aday sınıf öğretmenlerinin atandıkları çevreye ayak uydurmak için velilerle ve halka belirli bir mesafe içerisinde olmak kaydıyla samimiyet geliştirmelerinde fayda vardır. Bu amaçla düğün törenlerine ve cenaze merasimlerine katılmalı, toplu yemeklere iştirak etmelidir. Öğretmenler, velinin okula gelmesini teşvik edici etkinlikler düzenlemeli ve veliyi bu etkinliklere dâhil etmelidir.

Aday öğretmenlik sürecinde deneyimli-deneyimsiz öğretmen ilişkisi usta çırak ilişkisine dönüştürülmeli ve çağdaş uygulamada örnekleri olan mentörlük şeklinde gerçekleşmelidir. Öğretmenlik performansının mesleğin ilk yılında ortaya çıkması beklenemez. Bu sebeple, öğretmen adayları mesleklerinin en azından ilk yılında merkezi bir okulda, tecrübeli öğretmenlerin rehberliğinde yardımcı öğretmenlik görevi yapmalıdırlar.

KAYNAKÇA

- Ataklı, A. (1992). Verimlilik için işe alıştırma eğitimi ve önemi. *Verimlilik Dergisi*, 21(3), 7-22.
- Balcı, A. (2003). Örgütsel sosyalleşme: Kuram, strateji ve taktikler. Ankara: Pegem A.
- Baloğlu, N. (2001). Etkili sınıf yönetimi. Ankara: Baran.
- Başar, H. (1993). Eğitim denetçisi. Ankara: Pegem.
- Başaran, İ. E. (1994). Eğitime giriş. Ankara: Kadioğlu.
- Blase, J. J. (1985). The socialization of teachers: An ethnographic study of factors contributing to the rationalization of the teacher's instructional perspectives. *Urban Education*, 20(3), 235-256.
- Cable, D. M., & Parsons, C. K. (2001). Socialization tactics and person-organization fit. *Personnel Psychology*, 54(1), 1-23.
- Can, H. (2002). Organizasyon ve yönetim. Ankara: Siyasal.

- Chatman, J. A. (1991). Matching people and organizations: Selection and socialization in public accounting firms. *Administrative Science Quarterly*, 36(3), 459-484.
- Çalık, T. (2003). İşgörenlerin örgüte uyumu (örgütsel sosyalizasyon). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(2), 163-177.
- Çelik, V. (1993). Eğitim yönetiminde örgütsel kültür ve önemi. *Verimlilik Dergisi*, 1, 15-27.
- Ekinci, A. (2010). Aday öğretmenlerin iş başında yetiştirilmesinde okul müdürlerinin rolü. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 63-77.
- Hacıoğlu, F. (1991). Öğretmen adaylarına öğretmen niteliği kazandırmada öğretmen uygulamalarının işlevi. İstanbul: Eğitimde Arayışlar I. Sempozyum Bildiri Metinleri.
- Hoy, W. K., & Woolfolk, A. E. (1990). Socialization of student teachers. *American Educational Research Journal*, 27(2), 279-300.
- Kahyaoğlu, M. ve Yangın, M. (2007). İlköğretim öğretmen adaylarının mesleki özyeterliklerine ilişkin görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 73-84.
- Kartal, S. (2003). İlköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin örgütsel sosyalleşme düzeyleri (Ankara ili örneği) (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kartal, S. (2007). Eğitimde örgütsel sosyalleşme. Ankara: Maya Akademi.
- Kartal, S. (2008). Eğitim çalışanlarının örgütsel sosyalleşmelerinde ilköğretim okulu yöneticilerinin katkıları ve iki örnek olay. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 75-88.
- Kocadağ, Y. (2001). Aday öğretmenleri hizmet içinde yetiştirme sorunları (Yozgat ili örneği) (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kraimer, M. L. (1997). Organizational goals and values: A socialization model. *Human Resource Management Review*, 7(4), 425-447.
- MEB. (1995). Millî Eğitim Bakanlığı aday memurların yetiştirilmelerine ilişkin yönetmelik. *Tebliğler Dergisi*. 30.1.1995/2423. <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/42.html>.
- Memduhoğlu, H. B. (2008). Örgütsel sosyalleşme ve Türk eğitim sisteminde örgütsel sosyalleşme süreci. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 137-153.
- Millî Eğitim Temel Kanunu. (1973). Resmi gazete. Sayı, 14574.
- Oğuzkan, A. F. (1982). Öğretmenliğin üç yönü. Ankara: Gül.
- Örücü, D. ve Şimşek, H. (2011). Akademisyenlerin gözünden Türkiye’de eğitim yönetiminin akademik durumu: Nitel bir analiz. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17(2), 167-197.
- Özonay, İ. Z. (2004). Öğretmenlerin adaylık eğitimi programının değerlendirilmesi. XIII.Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı. Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Parlak, C. (2005). Stajyer öğretmenlerin formal ve informal sosyalizasyon süreçleri (İğdır ili örneği) (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Poyraz, A. (2007). İlköğretim okullarında görev yapan aday öğretmenlerin sınıfta karşılaştıkları disiplin sorunları (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Robbins, S. P. (1990). Organization theory: Structure, design, and applications. New Jersey: Prentice-Hall.
- Sarıtaş, M. (2007). Okul Deneyimi I uygulamasının aday öğretmenlere sağladığı yararlar konusundaki görüşlerin değerlendirilmesi. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 20(1), 121-143.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (1999). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, M. (1997). Aday öğretmenleri yetiştirme programının uygulanmasında karşılaşılan sorunlar (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya.